

YAVUZ BÜLENT BAKİLER'İN ŞİİRLERİNDE SİVAS

Ar.Gör. M. Fatih KANTER*

Şiir ve şehir; insanoğlunun yaşadığı mekâna olan bağlılığını, hislerini bütünleyen ikili. "Şiir, şehri süsleme sanatıdır. Bir şehri sesle kuşatmak ya da sese taşımaktır. Şair mensubu bulunduğu dilin bütün imkanlarını kullanarak şehri yeniden yaratır."¹ Yavuz Bülent Bakiler'de de aynı hasletleri görmek mümkündür. O, doğduğu topraklara olan bağlılığını şiirlerinde yer alan sıcak mısralarla dile getiriyor. Ayrıca ondaki Sivas sevgisi sadece kendi söylediği mısralarda kalmaz. Diğer şairlerin Sivas için yazdıkları şiirleri de bir araya getirmeyi kendine görev sayan Bakiler, 1973 yılında Sivas'a Şiir adı altında hazırladığı antolojide Cumhuriyet Devri Türk şairlerinden 21'inin 45 şiirine yer verir.

Yavuz Bülent Bakiler'in şiirinde Sivas bir şehir isminden ziyadedir. Sivas, insanlarıyla, tarihiyle, yoksulluğuyla, güzelliğiyle yer alır onun şiirlerinde. Bu yüzden Yavuz Bülent Bakiler'in şiirinde Sivas'ı incelerken temalara ayırmak daha doğru olacaktır.

1-İnsan

Çocuklar

Yavuz Bülent'in Sivaslı çocukları anlattığı en belirgin ve en bilinen şiiri "Sivas'ta Yoksul Çocuklar" adlı şiiridir. Bu şiirinde yer alan çocuklar, genellikle yoksul ve küçük yaşta çalışmaya mahkumdur.

Bu şiirin henüz ilk dördlüğünde fakir ve dilenci çocukları anlatmaya başlar:

* Fırat Üni. Fen-Ed. Fak.

¹ Tanık Özcan, "Şiir ve Şehir", **Bizim Külliye** Der., S.5, Nisan-Mayıs-Haziran 2000 s.16

Sivas'ta Ulu Cami avlusunda çocuklar
 Yalvaran gözlerle etrafa baka baka
 Açıyorlar küçücük esmer avuçlarını:
 Emmilerim Sadaka! Emmilerim sadaka ² (s.19)

Toplumsal bir suçu insanların yüreklerini sızlatacak şekilde mısralarına yansıtır. Çocuklara acıyan gözlerle bakan şair, Sivaslı çocukların yaşamla mücadelelerini gerçekçi sözlerle ifade eder:

Hükümet Konağı'nın yanında biri
 Bir avuç kemik, bir parça deri
 "Boya-cila yimbeş, boya-cila yimbeş!" diye ağlıyor
 Ve daha fırça bile tutamıyor elleri (s.19)

Bakiler, Sivas'taki çocukları anlatırken Anadolu'daki diğer çocukların durumlarını da gözler önüne sermektedir. Bir fotoğraf görüntüsüyle bizi baş başa bırakan şair, o fotoğrafa hüznü, acıyı, sefaleti başarıyla sığdırır. Bu dörtlüklerde şairin çocukların dil özelliklerini yansıtması bu başarıda en büyük sebeplerden birdir.

Sivas çocukları yıpranmış, Sivas çocukları garip, Sivas çocukları fakir. Sosyal ortam içerisinde ezilen, sokaklarda oyun yerine para dilenen çocuklar yer alır şiirlerinde:

Garipler Pazar'ında körpe çocuklar
 Yorgunluktan güzelim yüzleri al al...
 Öldüren bir çığlık dudaklarında:
 -Boş hamal! Boş hamal! Boş hamal...! (s.19)

Körpçük çocukların daha oyun çağlarında katıldıkları, bir ayakta kalma mücadelesidir. "Garipler Pazarı", ki aynı zamanda yaşanan hayatın içerisine küçük yaşlarda itilmiş insanların ekmek parası kazanmak amacıyla attıkları her bir çığlık, onları yaşamı sevgiden öte nefes alıp verme olarak tanımlayan bir uçuruma sürükler. Onlar, sırtlarında kocaman bir dünyayı taşımaya hazır çocuk-hamallardır.

Nane satan, su satan, yetim çocuklar
 Şarkı söyleyemediler, güneşe, aya...
 Biliyorum ne masal dinlemeye doydular
 Ne oyun oynamaya... (s.19)

² Bu makaledeki şiirler Yavuz Bülent Bakiler'in **Harman** adlı şiir kitabından alınmıştır.

O çocuklar ki, kendi masallarını kendileri yazdılar. Şarkı söyleyemediler belki güneşe ve aya; fakat kendileri şiirlere, türkülere konuk oldular. Onlar Sivas'ın nane satan, su satan yetim çocuklarıydılar. En büyük oyunlarını hayatla oynadılar.

Gökteki yıldızlar kadar sayısız
Ah yurdumun kimsesiz ve yoksul çocukları
Anladım farkınız yok koparılmış başaktan!
Alın bu gözleri benden, alın bu yüreği artık
Utaniyorum yaşamaktan (s.19)

Çocuklar artık sadece Sivas'ın değil ülkenin çocuklarıdır. Şair, bireysel örneklerden ülke geneline yönelmiş böylece ülkedeki çocukların içinde bulunduğu durumu Sivaslı çocukların şahsında dile getirmiştir.

Ve günahkar çocuklar, suçlu çocuklar
Mahkeme salonunda bakarım dizi dizi
Bu suç bizim suçumuz, bu günah bizim
Affedin bizi. (s.19)

Çocukları oyunlarından koparan, parklardan alıp pazarlara atan; sokaklarda oyun yerine mahkeme salonlarında ellerine kelepçe takılan tüm çocuklar bizim çocuklarımızdır. Şair, toplumsal sorumluluğu benliğinde taşıyan insandır. Çocukları bu hale getiren bir milletin sözcüsü olarak af diler onlardan...

Erkekler ve Kadınlar

Bakiler'in şiirlerindeki Sivaslılar Anadolu'nun alışlagelmiş insan tipini örneklendirir. Erkekler fakirliklerine karşın dürüstlükten taviz vermezler. Öyle ki "bir dilim ekmeğini onunla teklifsizce bölüşebilir, sırtınızı ona güvenle dönebilirsiniz. O böyle şeylere alıştıdır. Asırlardan beri kendine dönen çok sırt görmüş, hiçbirine ihanet etmemiştir."³ Bakiler'in şiirlerindeki kadınlar ve erkekler genellikle fakirlikleriyle ön plandadırlar:

Düşün! Nasıl bir sofrada on gaşuh
Nasıl ısınır bu Suvaz ayazında...
Ev desen ev dööl oturduğumuz
Gışın ölü damı, yazın alaçah. (s.72)

Yukarıdaki dörtlükte görüldüğü gibi Sivaslının durumu kendi yöresel ağzından anlatılmıştır. Sivas'taki yoksulluğu, Sivas'ın soğuğuyla

³ A. Turan Alkan, **Altıncı Şehir**, Ötüken Yay. İst. 1997, s.24

birleştiren şair, bunu başarıyla okuyucuya yansıtır. Kadın ise çileli ve mahzundur. Yaşamın tüm acılarını yüreğinde barındıran bu kadınlar her şeye rağmen çocuklarının anası, kocaların vefalı hayat ortaklarıdır:

Çömelir kapılara mahzun, hamile kadınlar
Ki hepsinin, yüzünde bir gariplik var.
Haykırır sefaleti yıkılmış kerpiç duvarlar
Dayanabilirsen gel bak.... (s.70)

Sivas'ın erkeklerinin daha doğrusu insanların sadece sefaletinden söz edilmez. Onun geleneksel özelliklerinden de bahsedilir.

Kurtar beni Sivaslım gel tut elimden!
Tiyan-Şan Kadir-Gan ufuklarından
Getirdiğin halı gibi nakışlı türkülerle
Çektiğin güzelim halaylara can kurban. (s.189)

Mısralarında Orta Asya ile Sivas arasındaki kültürel bağ işlenmiştir. Türklerin belirleyici özelliklerinden olan kahramanlıklarını görmek mümkündür. Bakiler'in şiirlerindeki insan tipi "bütün Orta Anadolu'da şaşılacak derecede yaygınlık gösterir. Vatanseverdir, toprağa ve memlekete bağlıdır."⁴

2- Hasret

İnsanlar yaşadıkları şehirden uzaklaştıkça; o şehre olan sevgileri bir kat daha artar. En doğal olaylar bile onları bir hasret türküsü gibi derinden yaralar. Gurbette yaşayıp da memleketini özlemeyen insan yok gibidir. Yavuz Bülent Bakiler de bu duygular içerisinde çok sevdiği Sivas'a olan hasretini dile getirmeyi ihmal etmemiştir:

Tozunla, toprağınla yoksul kağnılarınla
Yılın altı ayında yağıp duran karınla
Ve soğuk sularınla, serin rüzgarlarınla
Gözümde tütüyorsun can şehir (s.67)

Doğup büyüülen şehir, insanlar açısından ayrı bir önem arz eder. Çocukluğu Sivas'ta geçen şair, annesinin hasret dolu türkülerini, aşıkların gurbet kokan şiirlerini dinleyerek büyüdüğünü zaman zaman dile getirmiştir.

"Burada doğmuşlardı. Kesilen göbekleri bu topraklarda gömülmüştü. Onlardan kopan ilk ölü parça bu toprakta gömülüydü. Belki

⁴ A. Turan Alkan, **Altıncı Şehir**, Ötüken Yay. İst. 1997 s.23

de onun için bütün bu iç mutluluğu"⁵ Yavuz Bülent Bakiler de, Sivas'ı, Sivas'ın güzelliklerini ön plana çıkararak sevmektedir. Fakat Sivas yoksuldur. Tıpkı Anadolu'nun diğer şehirleri gibi.

Alaca karanlıkta yoksul kağnılar
Ağlar inim inim senin yerine
Tozlu sokaklarına, kerpiçten evlerine
Bakarak kendinden utanan şehir. (s.67)

Unutulmuş, yoksulluğun sokaklarda kol gezdiği Anadolu'nun tüm diğer şehirlerinin makus talihini de Sivas ile birlikte dile getirir şair. Bakımsız sokaklar, gelişmemiş ekonomisiyle bizim insanımız, bizim kentlerimiz anlatılır Sivas'ın şahsında.

Halayların, türkülerin çağırır beni uzaktan
Yüreğim hep Mısmıl Irmak gibi tertemiz...
Nerde Çifte Minareimiz, Gök Medresemiz?
Sımsıcak dualarla maziye anan şehir. (s.67)

Tarih kokar Sivas tıpkı Anadolu'nun diğer şehirleri gibi. Geçmişin görkemli günlerini özlemle anar Çifte Minare, Gök Medrese adeta eski, ihtişamlı günlerine özlemle bakmaktadırlar.

Ah anam sağ olsaydı, çıkıp Sivas'a gitseydim
Beni karşılasaydı, kucaklaşıp dursaydık
Pastırmalı madımak pişirseydi kazanla
Günlerce madımlı sofraya otursaydık. (s.75)

Sivas özlemi aynı zamanda maziye özlemdir. Çocukluğa, çocukluğunun dertsiz, tasasız, neşeli güzel günlerini yeniden yaşama isteğidir. Sivas, ana kucağı gibi sığınılacak bir mekandır. Gurbette yaşanan sıkıntılardan, çekilen dertlerden kaçıp ana kucağı gibi şefkatli Sivas topraklarına sarılma isteğidir. "Sivas'ta geçirdiği gurbetsiz, hasretsiz, yarsız, bir kırlangıç özgülüğündeki günlerini özler."⁶

Madımak diyorsam, Sivas diyorsam
Anla biraz beni, gözlerime bak
Bir büyük huzurdur, evelikli-yemlikli
Madımlı türkülerle orda yaşamak (s.74)

Moderniteden, teknolojinin getirmiş olduğu gürültüden uzak bir şehirdir Sivas. Şair tarafından huzurun beldesi olarak tanıtılır okuyuculara.

⁵ M. Önal Mengüşoğlu, **Yerler Mühürlendi**, Beyan Yay. İst. 1996 s.109-110

⁶ Duygu Tayhani, **Yavuz Bülent Bakiler'in Hayatı Sanatı ve Eserleri**, Çannakkale 2000, s.73 (Basılmamış Lisans Tezi)

Aylardan nisandır şimdi Sivas'ta
 Uyanmıştır artık usulca toprak
 Yeşermeye başlamıştır tarlalarda tumplarda
 Yüz binlerce madımak. (s.74)

Doğduğu topraklardan uzakta olan bir insanın her nefes alışında hissettiği o özlem son nefesini verinceye kadar sürer gider. Her mevsim bir başka yaşanır memlekette, oysa şair gurbette vatan hasretiyle yanıp tutuşmaktadır. Her gelen mektup önce koklanır memleket kokar diye...

Ne güzel seni sevmek böyle uzaktan
 Ve seni düşünmek bir çocuk hevesiyle
 Her sabah yeniden ezan sesiyle
 Müslüman müslüman uyanan şehir. (s.66)

Modernleşme sonrası büyüyen kentlerde kaybolup yiten insanlar; bozulmuşluğun olmadığı ve hala eski kültürel, dini değerleri koruyabilmiş Anadolu'ya ve bu Anadolu şehirlerine özlem duyarlar. Duyulan ezan sesleri ve bir şehrin müslüman müslüman uyanması bu özlemin en belirgin özelliğidirler.

Bir gün bir derviş gibi çıkıp gelirim eğer
 Görürsem bir daha gönül gözüyle seni
 Anla bir rüzgar gibi yüreğimden geçeni
 Ve sonra anam gibi sar beni, sultan şehir. (s.67)

Geri dönüş belki de bir tabutun içerisinde olacaktır ve artık şehri gönülden kucaklayacak olan şair, Sivas'tan onu anası gibi toprağına basmasını arzu eder.

3-Kültürel Değerler

Yavuz Bülent Bakiler'in şiirlerinde kültürel değerler daima ön plandadır. Doğal olarak bu kültürel değerler içerisinde Sivas'a ait olanlar da fazlasıyla yer almaktadır. Millî tarih bilincini damarlarında taşıyan şair, Türk milletinin manevi değerleriyle her zaman gurur duyar.

Çifte Minare'den, Gök Medrese'den
 Bir ruh ki etrafta yabana inat
 Her sözde sütun gibi doğruluk, incelik
 Her yüzde, pırıl pırıl aydınlık bir kainat. (s.69)

Tarihi değerleri, milletin manevî değerleriyle bağlantılı bir şekilde veren şair, geleneksel Türk mimarîsini, camileri, şadırvanları, medreseleri övgüyle anlatmaktadır.

Sivas'ta, Divriği'de, Erzurum'da, Konya'da
 İnce sütunlar gördüm, şadırvanlar, kubbeler...(s.39)

Sivas'taki eski Türk kültürüne ait eserleri de şiirlerinde işlemiştir. Özellikle eski Sivas evlerine yazdığı şiirde bunu açıkça görmek mümkündür:

Beni bir eski Sivas evine götürseniz
Bir aydınlık, serin avlusu olsa
Bahçesinde yorgun salkım söğütler
Ve bir kuyusu olsa. (s.68)

Görüldüğü gibi şair kendisini Sivas'ın eski evlerinde huzurlu hissetmektedir. Bu dizelerde sadece Sivas'ın eski evlerini değil o evlerdeki yaşama olan hasreti de görmek mümkündür. Dizelerde geçen "serin bir avlu, bahçesinde yorgun salkım söğütler" ibareleri bunun en güzel örneğidir.

Bakiler, Sivas'ı anlatırken kuru ifadeler kullanmaz. Hep bir güzellik ve özellik yakalamaya çalışır:

Bir Selçuklu nakışında seni bulmak ne güzel
Ne güzel seni duymak bir ney sesinde
Şems-i Sivas'ın mübarek türbesinde
Kandil kandil yanan şehir. (s.66)

Mısralarda Sivas'ı görür gibi oluruz. Sanki Anadolu'nun herhangi bir şehrinin, Osmanlı'nın, Selçuklu'nun kısacası Türk'ün manevi kültürünü yürekten yaşarız. Geçmiş yaşama olan özlem Türk halkının kültürel değerleriyle özdeşleştirilir.

Sedef çekmecelerde, ceviz işlemelerde
Azerbaycan nakışlı kilimlerde göz nurum
Kehribar tesbihlerde, seccadelerde
Çiçek açmış huzurum (s.69)

Bir huzur ortamıdır Sivas, Bakiler'in şiirlerinde. Acıları bir yana, yüzyıllardan beri Anadolu'da Türklerin en güzel yerleşim birimlerinden birisi olması bunda etkilidir.

SONUÇ

Yavuz Bülent Bakiler'in şiirlerinde Sivas, yukarıda da görüldüğü gibi önemli bir yere sahiptir. Şair, Sivas'ı anlatırken sadece bir şehri tasvir etmekle kalmaz, o, şehri kendi içinde yaşar, yüreğinde yaşatır. “ Sivas bildiğimiz gibi bizim halk şiirimizin harman olduğu büyük şehirlerden biridir. Benim çocukluk yıllarımda halk şairleri birkaç kuruş karşılığında Sivas'ta sokak sokak dolaşarak çalıp söylerlerdi, biz de onların peşine takılırdık ve bu Türkülerle annemin masalları arasında

büyük bir yakınlık duyardım ve şiire daha çok ilgi duymaya başladım.”⁷ diyerek şiirin ilk ilhamlarını Sivas’tan aldığını söyler.

Bakiler, Sivas’ı anlatırken tek boyutlu olarak bakmaz olaylara ve şahıslara. Hafızasında derin izler bırakan taraflarıyla bakar. Sivas’ın birkaç mısra ile nasıl özetleneceğini şiirleriyle gösterir.

Yukarıda incelediğimiz şiirlerden hareketle Y. Bülent Bakiler’in Sivas’ı işleyişini şu şekilde özetleyebiliriz:

* Sivas’ın insanları genellikle yoksullukları ile ele alınır; fakat insanlar mert, dürüst ve iyi niyetlidir.

* Sivas ilinin tarihî ve kültürel özelliklerini görmek mümkündür.

* Sivas iline olan hasret bir çok mısra da göze çarpmaktadır.

* Bu şiirlerinde kullandığı dil sadedir. Hatta bazı şiirlerinde yöresel ağız özellikleri kullanılmıştır.

* Konusu Sivas olan şiirlerinde içten bir söyleyiş ve samimi duygular yer almaktadır.

⁷ Duygu Tayhani, age., s.125-126